

ТОДОЌ СИМОВСКИ

ЗАБЕЛЕШКИ ЗА ТЕКСТОТ "ХРОНОЛОГИЈА НА БОРБЕНИОТ ПАТ НА
ПАРТИЗАНСКИОТ ОДРЕД "ДАМЕ, ГРУЕВ"

Целокупниот текст содржи 57 куцани страници на машина во среден проред, а приложен е и список на припадниците на Одредот.

Треба веднаш да се подвлече дека Хронологијата е работена крајно совесно, со голема љубов и чувство на одговорност, во кое обликување учествувале поголема група припадници на Одредот.

Текстот содржи мошне интересни и корисни податоци за историјата на македонскиот народ, од кои некои се обелоденуваат по прв пат.

Покрај совесното и одговорно обликување на текстот лично сметам дека тој содржи извесни празнини и одредени неточности за некои од настаните, што е резултат на големата дистанца, вклучувајќи го во голема мера и субјективизмот на опишувачите на настаните. Исто така, тоа е и резултат на некои од изворните документи, кои некои од настаните и датумите погрешно ги изнесуваат. Поради тоа има потреба од допрецизирање, а можеби и од дополнување на текстот.

Од своја страна (кон содржината на текстот приобам одговорно), можев да ги забележам следниве пропусти и погрешни толкувања:

1. стр. 2, последен пасус: одлуката за формирањето на партизанскиот одред на Бигла е донесена многу порано, најдоцна во март 1942 година, поради што, веќе во Преспа, по налог на секретарот на Реонскиот комитет е извршена ревизија за бројот и исправ-

носта на оружјето, која ја вршат Милан Думов и Димитар Беќаровски, а во битолските села кои гравитираат кон Бигла, ревизијата ја вршат лично Стив Наумов и Ордан Чопела.

Во Преспа, по истата директива веќе во почетокот на април 1942 година минуваат во илегалност Илија Спиоровски, Наум Веслиевски - Овчарот и Крсте Соколовски - Пиперката, а малку подоцна им се придружува и Старејко. Кон ова група се приклучуваат и од порано илегалните борци Горе Велковски - Коста и Илија Игевски - Цветан, кои биле сместени во селото Подмочани. Тие биле известени дека треба да бидат подготвени во секој момент за излегување во партизани.

Неостварувањето на ова директива е последица на априлската афера во Битола кога биле убиени Чопела и Мајорот, а и на мајската афера кога бил ~~ликвидиран~~ ^{разбчен} одредот "Пелистер".

2. стр. 5. Илегалците од Преспа (за кои стана збор погоре), не ги префрли Живко Стефановски, туку Коста Кусаковски, а од ова страна на границата (под бугарска окупација) ги прифати Реис Шакири и Милан Маџков по наредба на месната партиска организација во Сопотско. (Веќе е донесена одлука во почетокот на јуни итн да се формира Одредот, за што Димитар Теговски и Реонскиот комитет од Преспа добија наредба да ја реализираат, односно да ги приберат и да ги концентрираат илегалците во планината Бигла.)

3. стр. 5: Тројката Виктор Мешулан - Бустрик, Илија Јовановски - Томе и Пепо Песо - Цане, во новиот логор на Бигла пристигнале во утринските часови на 28 јули, ден недела. Одредот тогаш се наобаше во близина на напуштената жандармериска станица на Бигла. Тука, по налог на Стив, пристигнале Димитар

Теговски и Димитар Беќаровски, кои добиле нови инструкции во врска со престојниот напад на с. Смилево.

Веднаш потоа, во месноста "Глаиште" е одржан проширен партиски состанок со партиската организација од Сопотско, со кој раководеше лично Јосиф Јосифовски - Горче, кој веднаш потоа за истата цел замина за Болно, каде со Мите Богоевски требаше да го подготват теренот за сместувањето на одредот во Болнската Планина по акцијата во Смилево.

4. стр. 6: да се одбележи дека на 10 август, командантот на Одредот Горе Велковски - Коста, по налог на Стив Наумов, го напушти Одредот и замјина за Битола, со цел да ја прифати командата на новиот одред на Пелистер кој требало да се формира. Во Битола, во меѓувреме, пристигнал и Сермен, предначначен за политички комесар на новиот одред. Истиот ден, 10 август, командант на Одредот "Даме Груев" стана Наум Веслиевски - Овчарот, кога и бил примен за член на КПЕ.

5. стр. 6: Словенецот Леон Вогрич * Валентинов, во Одредот тргна од селото Подмочани во придржба на ~~Коста~~^{Зоран} Кусаковски и Живко Стефановски на 31 јули, а од другата страна на границата бил прифатен од Реис Шакири и Димитар Наумов - Нечевски. Тој бил сместен од партиската организација на селото Сопотско во Сопотската Планина, каде престојувал неколку дена, а во Одредот пристигнал на 6 август. Неговото неприклучување кон Одредот порано се должи на акцијата на "Даме Груев" во с. Смилево. Леон Вогрич * Валентинов, според неговиот исказ пред бугарската полиција е уапсен на 15, а не на 12 септември во с. Јанковец.

6. стр. 7: Одредот "Дамјан Груев" ја напушти Болнската Планина во ноќта на 15-16 август, а не на 14 август. Во утинските часови на 16 август дојде до средба на Одредот со Стив Наумов кој

со себе носел двајца нови партизани: Стерјо Георгиевски - Жорж и Мордохан Тоделано - Спиро. Средбата стана меѓу селата Сопотско и Златари. Во близина на селото Доленци, Одредот се префрли во утринските часови на 17 август.

7. стр. 8: изненадувањето во нападот на Кажани изоста- на исклучиво поради предвременото кинење на жиците во двата прав- ца, спрема Битола во близина на селото Братин Дол, и во правец кон Ресен, над селото Гавато. Тие биле прекинати нешто пред 11 часот, наместо точно во 12 часот на полноќ, како што им било наредено. Не е точно дека во тој ден во Кажани дошле и се стацио- нирале поголема група бугарски војници (нив ги качуваат 120). Во шаторите се наобале само четири војници, наместо осум или 10 вој- ници како што било одбележано во планот на Борис Стрезовски, а во времето на престрелката тие молчеле и не мрднале од местото. Војникот кој пукал на групата на Стив и на кого се пукало, (Русин Ерменков Стојанов од с. Карбенци, Белоградчиска околија) е ис- пратен од поручникот Иван Атанасов Бонев, командир на 4/11 по- граничен учсток во Кажани со намера да ги прибере војниците од шаторите, па наиде на групата на Стив и се судрил со неа. (Ова е од изјавата на командирот - офицер на овој подучасток и од изјавата на војникот на кој се пукало). Според истите извори, борбата не траела три часа, туку помалку од два часа, а немало жртви ниту од една страна.

По сè изгледа дека нападот на Кажани не е извршен по- ради привлекувањето на бугарските потери од Прилепско и Крушев- ско, како што лично Стив им пренел на борците од Одредот, бидејќи во ова време немало потери во овие реони; потерите во овие реони се малку подоцна и речиси во исто време кога тие се прошириле на Бигла и Преспа.

Ангажирањето на поголем број активисти и членови на КП во оваа акција од селата: Гавато, Лера, Доленци, Ротино, Братин Дол и пошироко, само ја олесни задачата на бугарската полиција во откривањето и разбивањето на организациите, и тоа не само во овие села, туку таа се прошири и низ цела Преспа, Битола и пошироко.

8. стр. 9: Улогата на предавникот - уфрлен агент (тој е врбуван во мај 1942 година) Томе Пандов Ташковски - Музулот (со стан на ул. "Отец Паисиј" бр. 30) само помогна во откривањето на партиските организации во Братин Дол, Ротино и Доленци, па и пошироко. Тој не го познаваше Серафим Богдановски - Цане од с. Лера, инаку член на Р.К. Апсењето на Цане е на 20 август, а Томе Музулот, заедно со Петар Георгиевски - Тенекеџијата и Трајче Стефановски се вратиле ^{во Битолна} од Лерската Планина каде биле сместени, во вечерните часови на 20 август. Во утринските часови на 21 август веќе имало апсење и во с. Братин Дол.

Улогата на Цане (Серафим Богдановски) се состои во тоа што тој, во соработка со бугарската полиција, на сосема добро место ја поставиле заседата до р. Шемница, од каде што, како што се знаело, Одредот требало да помине за да земе леб, и тоа според претходниот договор на Цане со Стив. Тоа што Одредот се спаси без загуби, но сепак со извесни последици, се должи исклучиво на среќни околности.

9. стр. 10: Случајот со заседата на р. Шемница се одвивал ноќта на 22 спроти 23 август (ден сабота), а не на 19 август како што стои во текстот. Истиот ден, попладнето, Пепо Песо - Цане го напуштил стражарското место во месноста "Рамниште" над Лера каде што бил стациониран Одредот и во попладневните часови, во близина на с. Облаково, бил фатен од бугарската војска. Според

тоа, Пепо Песо не бил фатен по неколку дена по разбивањето на Одредот, туку истото попладне пред пушкарењето на р. Шемница.

Групата од с. Подмочани (петмината партизани) не му се приклучиле на Одредот на 28 август, туку на 2 септември. Таа тргнала со Свештарот и со ^ЗЦветан на 28 август од с. Подмочани, но престојувала неколку дена во Сопотската Планина. ^еТрба да се подвлече дека уште истиот ден, еден од нив - Крсто Иванов Трајковски (Крсте Ивков) дезертирал и преку Ресен пристигнал во Битола на 3 септември. Паѓа во оч~~а~~ дека два дена по неговото пристигнување ^{на 5 септември} бугарската полиција од Битола побарала од Скопје два авиона за бомбардирање на партизанските позиции на овој терен.

10. стр. 13: Според тврдењето на Гога Георгиевски, член на Воениот комитет во Битола, на Ристо Јосифовски, анцијата од Белчишта, му биле дадени 20 наполеони, 30 илјади лева, медикаменти и 11 рала цокули наменети за Одредот, и дека на втората средба исто така му биле дадени, пак од Воениот комитет во Битола, пари и други работи. Претставува загатка што станало со овие пари особено со златниците, за кои се тврди дека во Одредот не стигнале.

11. стр. 14: Ристо Глобочки (Ристо Илиев Ивановски), не паднал во затвор туку дезертирал, најверојатно на денот на стрелањето на Коста Кусаковски (20 ноември) и им се предал на пограничните воени бугарски власти. Од неговото сослушување, војската и полицијата имале прилика да дознаат за состојбата на Одредот по 12 септември, како и тоа каде се кријат Малчик и Томе, за кои Глобочки знаел каде заминале. (Малчик и Томе ја напуштиле илегалната група која се криела на подмочанскиот терен на 6 октомври и заминале за родното село на Малчик.)

12. стр. 16: Прашање е дали групата од осуммината борци тргнала од пештерата над Покрвеник за Конско или тоа се случило во две групи. Односно, прво тргнале Илија Спировски, Виктор, Игевски и Калчо, а следниот ден Овчарот, Пиперката, Стево и Старејко, кои во Покрвеник пристигнале наредниот ден во утринските часови, кога во Покрвеник туку што се вратил Мите Трповски кој ја предводел првата група. Втората варијанта, која според мене е поточна, ја тврдат Стево и Илија Спировски.

13. стр. 17: Тунелот од Битола тргнал за новоформираниот одред (чие формирање било во тек) со Петре Георгиевски - Тенекеџијата, веќе уфрлен агент и соработник на тајната бугарска полиција, со Мордохоај Тоделано - Спиро, за кого полицијата знаела од апсењето на Ламбо и ~~Депо~~ Песо и со Трајко ~~Силичовски~~ ^{Стефановски}, за кого полицијата, исто така знаела, и тоа од агентите Музулот и Тенекеџијата. Не е сигурно (немам податоци) дали последните двајца се исто така врбувани и уфрлени агенти или намерно ^{не} се вознемирени од полицијата со цел да го покријат агентот Петре Георгиевски - Тенекеџијата. Како и да е, познато е дека Петре Тенекеџијата дезертирал од Одредот во пригодна прилика, додека другите двајца настрадале по неговото дезертирање.

14. стр. 20: Илија Цокановски бил веднаш по неговото апсење стрелан, на лице место, додека Панде Костов Ивановски бил однесен во Битола каде што бил сослушуван. На Панде Ивановски му било судено заедно со останатите пет дезертери од одредот "Дамјан Груев": ~~Депо~~ Песо - Цане, Леон Вогрич Валентинов, Ламбе Бошковски - Јане, Ристо Илиев Ивановски - Мирче (Ристо Глобочки) и Крсто Трајковски (Крсте Ивков). Обвинителниот акт носи дата од 15 јануари 1943 година, а судскиот процес, односно пресудата е донесена на 26 март 1943 година, кога се и ослободени од обвине-

нието. Од нив, четворица се пуштени на слобода, додека на Пепо Песо и на Леон Вогрич Валентинов им се губи трагата (се претпоставува дека се ликвидирани од бугарската полиција во Битола).

15. стр. 22: На 13 ноември, Строгов и Гоце во никој случај не би можеле да се поврзат со разбиениот одред "Дамјан Груев", туку тоа е остварено подоцна, најверојатно кон крајот на декември или подоцна.

16. стр. 26: Трагедијата на Мукос е на 19 декември 1942 година.

17. стр. 35: Дискутабилно е дали одредот "Дамјан Груев" ја минал грчката граница на 6, односно на 7 април или пак на 16, односно на 17 април, а судирот во с. Кономлади е на 18 април а не на 8 април. (За ова треба да се размисли!)

18. стр. 37: Не е точно дека во ова време немало партизани во Костурско. Ги немало во Корештата и во Преспанскиот реон. Нив ги има на југ во Костурско, каде воделе тешки и успешни борби со поголеми италијански единици. Дури, при крајот на февруари, бил заробен цел италијански баталјон, а точно во ова време (април 1942. година) Италијанците палат села и убиваат недолжно население во Костурско, но во реонот на Костенаријата.

Според Дневникот на Коле Канински, средбата на одредот "Дамјан Груев" со одредот "Вичо" е остварена во близина на селата Долно и Горно Клештино, кога е склучен и првиот договор (22 април). Истиот ден се извршени акциите и митинзите во овие две села, кога се запалени ^{депуте} и ликвидирани и тројца непријатели. Митингот во селото Буф е на 24 април (на Велика Сабота). Тој ден во с. Буф пристигнале нови борци од Битолско, а извршена е и реорганизација на Одредот. Истиот ден Сермен заминал на нова должност. Втората акција во с. Буф е на 26 април, кога по специјална задача, за Преспа, и

Дебарца заминала и групата на Овчарот, заедно со Калчо и Пецо Божиновски - Кочо. Тука треба да се подвлече дека на 23 април надвор од Лерин е фатен и стрелан борецот на одредот "Јане Сандански" Петар Пуплевски - Пепи од Битола.

19. стр. 39: Има доста грешки во датумите за изведените акции и митинзи по леринските и костурските села. Не е спомнат празникот 1 Мај во близина на селото Прекопана, каде зборувале Горче и Мо, од одредот "Дамјан Груев", а од одредот "Вичо" Шуперковски (Леон). Во Горно и Долно Котори одредите влегоа на 11, а не на 9 мај. ~~На~~ 9 мај влегоа во селото Лагени.

20. стр. 41: Одредот "Гоце Делчев" со сигурност е формиран на 20, а не на 22 мај. Тоа може да се утврди од Дневникот на Коле Канински и од извештаите на Косте и Горче до Главниот штаб од 18 и 20 јуни. "Дамјан Груев" не влезе во селото Бабчор, туку само во селото Калугерица. Во Бабчор влегоа одредите "Гоце Делчев" и "Вичо", и тоа во ноќта на 22 спроти 23 мај, а го напуштија на 24 мај. Пред тоа, односно во ноќта на 21 мај овие два одреда го нападнале селото Вишени.

21. стр. 42: Треба да се даде список на новореорганизираниот одред "Дамјан Груев" (од 20 мај) при неговото заминување за Преспа. Според извештајот тој се состоел од 27 борци (кои се тие?).

22. стр. 42: Одредот "Дамјан Груев", по состанокот во с. Брајчино не влезе во с. Горно Дупени туку во с. Долно Дупени.

23. стр. 44: Средбата на одредот "Дамјан Груев" со одредот "Гоце Делчев" стана на 20 јуни, а треба да се спомене дека на 23 јуни загинале Строгов и Кајзерот во с. Лавци, кои им припаѓале на овие два одреда, а повторното одвојување на двата одреда се случува на 4 јули.

24. стр. 45: Во новоорганизираниот одред "Дамјан Груев", кој на 17 јули замина во Дебарца, во никој случај не се наоѓале Трајан Белев и Игевски, бидејќи тиа на 20 јуни заминале по специјална задача за Тиквешијата, а на одредот "Дамјан Груев" му се придружиле по нивното враќање од Тиквешијата во с. Црвена Вода - Дебарца, на 29 јули 1943 година. Во овој одред не бил, исто така, и Јордан Наумовски - Калчо.

25. Трајан Белев - Гоце, со одлука на Главниот штаб од 18 август 1943 година е поставен за заменик политички комесар на баталјонот "Мирче Ацев". Тој, на таа должност, и загина на 6 октомври 1943 година во с. Кленоец. Според тоа, не можел да биде комесар по снабдување на II Оперативна зона.

27 ноември 1991 го.

Со почит,
Тодор Симовски

ХРОНОЛОГИЈА

За Јорданскиот Трајко со партизанскиот
одред "Злати Трцев"

УВОДНИ НАПОМЕНИ:

Во априлската војна и по капитулацијата на Југославија 1941 година, Македонија била поделена меѓу бугарските и италијанските окупатори. Оваа поделба била посебно изразена во Преспа, каде што северозападниот дел го окупира и воспостави својата власт бугарскиот окупатор, а југозападниот дел го окупира и воспостави своја власт италијанскиот окупатор. Така, била повлечени вештачки демаркациони линии - граници не водејќи сметка за интересот и етничкиот состав на месното население. Како бугарскиот, така и италијанскиот окупатор набргу по воспоставувањето на своја власт презедоа строги мерки кон сите напредни луѓе, а пред сè против комунистите и припадниците на НОД.

Во новосоздадените услови битолската и преспанската партиска организација успеа за кусо време својата револуционерна активност да ја прилагоди на новите конкретни услови и потреби. Бугарскиот окупатор во текот на зимата 1941/42 година, успеа привремено да го придуши партизанското движење во некои делови на Македонија. Тоа сатицие го искористи за да се набрзи и зрн битоленката и преспанската партиска организација и НОД, чија организационост и активност во тоа време била во голем пад. Партиските организации подготвено го издржаа овој налет на бугарската полиција, така што во почетокот на 1942 година и подоцна битолската и преспанската партиска организација била во можност и способна да прифатат голем број илегалци и да дадат голем придонес во натамошниот развој на партизанското движење во Македонија.

Во Второ, - Партиската организација во Преспа по окупацијата работела во отежнати и специфични услови - поделена помеѓу бугарските и италијанските окупатори. Условите за работа во делот под бугарска окупација била мошне тешки, додека во делот под италијанска окупација условите за работа била малку

подобри и тоа овозможи уште во зимата 1941/42 година во ^{СЕИНА И ДРЕВЦА} ~~Долина~~ ^{ГОРЧЕ} Преспа да најдат засолните илегалците: Јосиф Јосифовски, ^{ИЛИЈА} Илија Игровски и ^{ГОРЕ} Горе Велковски. Во текот на пролетта 1942 год. битолскиот бран апсеа зафати и неколку партиски активисти и од Преспа, меѓу кои беше и Илија Спировски, затоа беше принуден да се префрли во ^{Е. ПОДМОЧАНЕ} ~~Долина~~ Преспа.

Врските помеѓу партиските организации на Бутола и Преспа датираат од порано, продолжени се во 1941 и засилени во 1942 год. Носители на оваа тесна соработка беа Стив Наумов и Мите Богоевски. Веднаш по неуспехот на Палистерскиот партизански одред се заложја и целосно ангажираа за независне формирање на нов заеднички партизански одред на преспански терен, каде што беа условите по поволи за опстанок и дејствување.

Трето. Развојот на партизанското движење во Битолско почна пролетта 1942 година како резултат на нараснатите сили на НОД и јакнењето на теророт на окупаторските репресивни сили. Битолскиот партизански одред "Палистер" е формиран на ²² април 1942 год. на Баба Планина помеѓу селата Лавци и Ореново, кој беше набргу откриен и во нерамна борба со бугарската полиција и војска наполно крвавен. Тоа и апсењето на голем број активисти на НОД (пролетна провала) на битолската партиска организација му нанесе големи загуби. Во таква ситуација тежинтето на партиската работа и активноста на НОД се префрли на селските реонски комитети, кои беа мошне јаки и незафатени во апсењето. Така беше совладан и овој удар на бугарскиот окупатор и активноста продолжи со несмален интензитет.

Четврто. Кои средината на јуни 1942 година во Битола во строга илегалност се одржа состанок на градскиот комитет, на кој беа присутни Стив Наумов и Вера Ацева. Главен вбор на состанокот имаше Стив. Тој го информира комитетот за текот на непосредните подготовки за формирање на нов партизански одред во Преспа на планината Бигла. За одредот истакна дека ќе биде бројно јак, составен од илегалци засолнети во

Битола и Преспа, група битолчани, како и групи преспанци - војници кои дезертирале од бугарската војска. Исто така, кака дека списокот на една чета е составен и со тоа се оди на формирање одред, а суцесивно со неговото јакнење и стекнување на борбено искуство, во неговиот состав треба да се формираат и други единици. Поаѓајќи од таква ориентација во развојот на овој заеднички партизански одред од конкретните задачи, Стив посебно ја истакна потребата за мобилизација за нови борци-партизани и префрлување на потребно оружје во реонот на планината Бигла.

Петто. Во врска со ова решение партиските комитети и воените штабови во Битола и во Преспа развија интензивна активност. Битолскиот воен штаб направи конкретен план за префрлување на дел од расположливото оружје во реонот на Бигла. Ресенскиот воен штаб донесе решение со инспекција да се утврди состојбата на оружјето и условите како да се чува. ^{ОКОЛСКИ} ~~Мес-~~ ~~ниот~~ комитет на Ресен побара од основните партиски организации да пороботат на тоа младици да не одат во бугарската војска. Во почетокот на јули 1942 година - непосредно пред формирањето на одредот, другарите Горче (кандидатот за пол. комесар на одредот) и Димитраки ^{ТЕГОВСКИ} (секретарот на ^{ОКОЛСКИ} ~~воениот~~ комитет-Ресен) беа во селата Сопотско и Златари, каде што со членовите на Партијата и СКОЈ имаа разговор во врска со формирањето на одредот и актуелните прашања околу безбедноста и снабдувањето. Активностите на МК на Ресен беа интензивна и по формирање на одредот "Даме Груев", се до септември 1942 година кога поголемиот дел од членовите на МК беа уапсени од бугарската полиција. Потоа, тежинетото на активността се пренесе на реонскиот комитет кој дејствуваше во ~~Делата~~ Преспа (под италијанска окупација).

ФОРМИРАЊЕТО И БОРБЕНИОТ ПАТ НА ПАРТИЗАНСКИОТ
ОДРЕД "ДАМЕ ГРУЕВ" ОД ЈУНИ 1942 ДО МАРТ 1943
ГОДИНА.

~~ФОРМИРАЊЕ НА ОДРЕДОТ И АКЦИЈА ВО СМЕРЕЊЕ~~
Формираше ги одредот и акцијата во с. Смилеви!

1. На 15 јуни 1942 година илегалците кои беа
засолнети во италијанскиот дел на Преспа: Наум Василевски-
Бачар, Крсте Соколовски-Јордан, Мите Францоски-Старејко,
Илија Спировски-Панде, Горе Велковски-Коста и Илија Игњовски-
ГРУПАТА ЗА ПРЕФРАЦИЈА: МИТЕ ТРПОВСКИ, ГАВРО СТОЈАНОВСКИ И КОСТА КУСАКОВСКИ.
Целан од селото Подмочани (месноста Белопривенска Горца)
се префрлија над селото Сопотско во коријата. Групата на ова
место остана до крајот на јуни, каде што на групата им се при-
дружија Јосиф Јосифовски-Горче и Славе Илиевски-Стево од се-
ло Кривени, кој дезертирал од бугарската војска. На ова место
партизанската група одржуваше врска со партиските активности од
келијата во селото Сопотско, преку нив добиваше потребни ин-
формации и се снабдуваше со храна. Во почетокот на јули групата
се префрла на планина Бигла - МЕСНОСТА СИМЕВСКАСКО КЛАДЕНЧЕ

2. По преспаноката партизанска група - кои ^{ПОЧЕТОК} крајот
на јуни на планината Бигла - кај Синодолско Кладенче - дојде
првата битолска партизанска група во состав: Стивен Наумов-
Стив, Тодор Ангеловски-Строгов, Трајан Белев-Гоце, Пецо Божи-
новски-Кочо, Гавро Пановски-Јуноша и Петар Лутовски-Малчик.
Групата од селото Лера до Гопешка Река ја водеше Киро Метлиев-
ски од селото Смилевок понатаму водич ^{БЕШЕ} Вангел Пупалевски
од селото Златари. Во зорите пред формирањето на одредот од
Битола пристигна втората група партизани во состав: Вангел
Нечевски, Тунело, Ристо Родоровски-Вет, Ламбе Бошевски-Јане,
Трајко Бошковски-Тарзан, Киро Крстевски-Платник и Мишо Ефтимов-
Петре. Групата ја водеше Мите Гајтановски од селото Златари.

3. На 6 јули 1942 година на свечен начин беше
формиран партизанскиот одред "Даме Груев" на планината Бигла-
месноста Синодолско Кладенче - во состав од 14 партизани и тоа:
КОСТА КУСАКОВСКИ - (ЧЛЕН НА ПАРТИЗАНСКИОТ ШТАБ), НАУМ ВАСИЛЕВСКИ - (ТОСКОТ ЈОСИФОВСКИ -) (ИЛИЈА СПИРОВСКИ -)
ВАМ. ПОЛ. КОМЕСАР, ОБЧАР-ВАМ. КОМАНДАНТ, ГОРЧЕ ПОЛ. КОМЕСАР, ПАНДЕ-
ВАМ. ПОЛ. КОМЕСАР, КОЧО-КОМЕСАР ЗА СНАБДУВАЊЕ, ЈОРДАН, СТАРЕЈКО,
СЛАВЕ ИЛИЕВСКИ - СТЕВО, ИЛИЈА ИГЊОВСКИ - ЦВЕТАН, ЛАМБЕ БОШЕВСКИ - ЈАНЕ,
ПЕТАР ЛУТОВСКИ - МАЛЧИК, ГАВРО ПАНОВСКИ - ЈУНОША, РИСТО РОДОРОВСКИ - ВЕТ,
и ВАНГЕЛ НЕЧЕВСКИ - ТУНЕЛО. На овој свечен чин беа присутни другарите:
СТЕВАН НАУМОВ - СТИВ (ЧЛЕН НА ГЛАВНОТО ШТАБ), ТРАЈКО БОШКОВСКИ - ТАРЗАН, и КИРО
КРСТЕВСКИ - ПЛАТНИК (ЧЛЕНОВИ НА ОПЕРАТИВНОТО ШТАБ); ТОДОР АНГЕЛОВСКИ - СТРОГОВ,
КРОСКО ЕФИЕР - ГОЦЕ и МИШО ЕФТИМОВ - ПЕТРЕ (ЧЛЕНОВИ НА ОКРУШЕН ШТАБ).

~~Стив, Илија Јовановски, Илија Груев~~
 Стево, Цветан, Јане Малчиќ, Јунона, Вет и Тунето. На овој свечен чин беа присутни другарите: Стив, член на главниот штаб, Гарпан и Платник - членови на оперативниот штаб-како и членовите на окружниот штаб другарите: Строгов, Гоце и Петре.

Одредот беше поделен на оделение кои се пополнуваа со новодојдени партизани. Исто така, беше формирана и партиска организација. По неколку дена во одредот дојдоа тројца нови партизани и тоа: Виктор, Меџулан-Бустрик, Илија Јовановски-Томе и Пепе Песо-Цане.

4. На 14 јули 1942 година Одредот логоруваше на истото место. Времето се користеше за воена обука и за морално-политичка подготовка за престојните активности на одредот. Преку партиската организација во селото Златари, Одредот беше редовно информиран за активност на непријателот во тој реон, како и редовно снабдуван со храна и други потреби. Оттука одредот се префрли во Гопешка Корија, каде што остана до 1-август и врше не непосредни подготовки за својата прва акција во селото Смилево.

При крајот на јули 1942 година на Бигла се одржа советување помеѓу членови на МК Ресен и Штабот на одредот "Даме Груев" за престојната акција во Смилево. На 1 август воениот комитет на Ресен на состанокот кај месноста Глаштите утврди конкретни задачи и активности во врска со престојниот ^{напад} ~~напад~~ на одредот. ~~Нападот пред нападот се прекинати железничките врски.~~ ~~НА АНТИТЕ~~
~~БУТОЈА РЕКЕТА~~

5. На 2 август 1942 година, Одредот "Даме Груев" од кога постави стражи на главните пунктови во утринските часови влезе во Смилево ^и заедно со месните жители го прослави македонскиот празник Илинден. Акцијата почна со доведување на комитот и на општинската архива на сред село каде Архивата беше запалена. Потоа пред собраните жители се одржа митинг на кои зборуваа другарите: Горче, Коста, Малчиќ и Кочо. Политичкиот комесар зборуваа за цените и за задачите на НОД и за партизанската борба во Македонија под знамето Илинден. По одржанот говор од торбата извади грст летци - по повод 30-годишнината на Илинден и ги подели на собраните жители. Командантот зборуваа за воено-политичката ситуација и за состојбата на фронтите во Европа

и во Југославија, како и за потребата мажите да не одат на работа во Германија, бидејќи во тоа ги ослободуваат германците да се борат на фронтите, Малчик ги поздравил жителите и им повика младите да не одат да служат во туѓи армии, туку да им се приклучат на народните борци - партизани.

Акцијата во Смилево беше успешна во секој поглед, таа беше посебно важна за партизаните на кои оваа им беше прва акција. Ментаните ѝ прво беа наполно збунети - вчудоневидени и напладне се послободија и некои од нив се вклучуваа во веселбата со партизаните. Со оваа акција беше спречена намерата на бугарската окупаторска власт на ова историско место да го прослави Илинден како бугарски празник. Коментарите на жителите по акцијата, беа многу позитивни и ја надминуваа вистинската сила и можноста на одредот. Инспирирани од оваа акција - организаторот на НОД во Преспа и Поет Мите Богоевски напиша две песни, "Спроти Илинден" со кое го повикува народот да го симне јаремот на окупаторот и друга "Триесет и девет минаа" која директно е посветена на акцијата ѝ во Смилево, 2-август 1942 година.

6. По оваа акција одредот се префрли во ~~Балишката~~ Болишката планина во близина на селото Болио-Преспа. Од 4 до 14 август се одмараа и вршеа подготовки за нова акција, за ова време партиската организација од Болио го информираше одредот за движењето на бугарската полиција и војска и го снабдуваа со храна и со други потреби. Со посебна директива командантот Коога, од тука беше упатен за Битола, каде што се вклучи во подготовките за формирање на втора чета од одредот "Даме Груев". За командат беше поставен неговиот заменик Овчарот, а за негов заменик Јордан. На ова место дојде нов партизан Вогрич Љон-Оловенец кој дезертираше од италијанската војска. Набргу потоа Вогрич се разболе и беше во крвнa состојба да го прати одредот на своите акции. На 12 септември 1942 година беше фатен од бугарската полиција во атарот на селото Јанкоец и затворен во селото Кажани, потоа ѝ префрлен во Битолскиот затвор, од каде му се губи трагата.

15

15/10/08
 Конт. 20/1/1942

15/10/08

Конт. 20/1/1942

5.08?

Штабот на одредот изврши анализа на својата прва успешна акција и направи план за следната. Првата ориентација беше таа акција да се изврши во Преспа. Во меѓувреме одредот доби известување дека прилепските и крушевските партизани се наоѓаат во мошне тешка положба - на нив тргнало голема потеря и дек се заканувале опасноот да бидат уништени. Од ова штабот заклучи, дека одредот треба да оди на спектакуларна акција која ќе го сврти вниманието врз себе. Иаборот падна на селото Кажани, кое имаше општинска управа и полициски учесток.

ПОДГОТОВКА И НАПАД НА СЕЛОТО КАЖАНИ

7. Нокта ¹⁵ 14 спроти ¹⁶ 15 август, одредот во врнежливо време со напорен марш од Болиската корија се упати - преку Избиште и Јанкоец - кон селото Сопотско, каде што се задржа во месноста Толчи колени, туку си ја моунија облеката и се одморија. На ова место во одредот дојде другарот Стив и со него дојдоа двајца нови партизани од Битола: Стерие Ѓоргиевски-Жорж и Модекај Тодолане-Спиро. Оттука одредот се префрли на битолските страна на Бигла и се смести во коријата над селото Доленци. Од 15 до 18 август одредот заедно со реонскиот партиски комитет вршеа воени и морално-политички подготовки за ова сложена и амбициозна акција.

За нападот на Кажани е направен заеднички (одредот и реонскиот комитет) детален план со скица на објектите предвидени за напад. Во одредот и на теренот се вршеше интензивна разработка на планот и подготовка за негова реализација. За напад беа формирани три ударни борбени групи. Првата беше најјаква - ја водеше Стив, со задача да ја нападне општината и да го фати кметот. Втората борбена група ја водеше Овчарот, со задача во униформа на бугарски војници да влезат во селото - како војници дојдени на отсуство и да одат право во полицискиот учесток вооружени со пистоли (да го разоружат страхарот и да влезат во учестокот. Третата група беше најмала со задача да влезе во селото зад втората група и да дојде до магацините со храна и војна опрема.

и Даван

Даван

За напад на спомнатите објекти беа ангажирани сите борци од одредот. За надворешно обезбедување на акцијата и за кинеше на телефонските жици беа ангажирани борбени групи и патроли пополнети со партизански активисти од околните села. Во овие борбени групи беа опфатени двапати повеќе луѓе од бројниот состав на одредот.

8. Нападот на Кажани е извршен нокта меѓу 18 и 19 август 1942 година точно на полноќ. Итогата на оваа сложена акција зависеше пред сè од факторот изненадување. Меѓутоа, изненадувањето изостана поради предвреме откривање на првата група од војничкиот стражар за кого не се знаеше дека го нема. Имено, тој ден во Кажани дојде еден вод на бугарски војници кои сечеа дрвја во блиската шума и се смести во шатори, кои приодот на селото. ^{Така} дојде до предвреме откривање на нападот.

Покрај неискуството и ова беше една од причините што ниедна од борбените групи не успеа да го изненади противникот. Борбата траеше до 3-часот изутрината, а во 5-часот на зборното место "Рамните" - дабови шума над селото Лера - се собраа сите. Одредот немаше загуби - никој не беше ни ранет.

Акцијата на Кажани, иако војнички не беше успешна, сепак основната цел беше исполнета. Одредот "Даме Груев" навлеке на себе голема патрола од полиција и војска, која пред акцијата се наоѓаше во Прилепско и во Крушевско. Неколкучасовната борба водена со бугарската војска и полиција, по неколку дена од акцијата во Смилево, остави силен впечаток кај народот од Кажани и околните села за силата и можностите на партизанското движење. Оваа акција ќе остане запаметена по неколку работи: прво тоа беше прва акција солидно и стручно подготвувана. Второ тоа беше комбинирана акција на одредот и партизанската организација од тој реон, трето сложеноста на поставените задачи и потребата за синхронизација на различни дејства го предизвика темпераментниот Стив да се појави не само како организатор на акцијата, туку и да биде на чело на првата борбена група.

19/10/42

Даван

Презент

ПРЕДАВСТВО И ДОВЕДУВАЊЕ НА ОДРЕДОТ НА ЗАСЕДА

9. По акцијата на Смилево бугарската полиција, бесна поради својата немоќ, презеде дополнителни мерки за да ја открие организацијата на која се потпираа партизаните и каналите преку кои се пополниваат и снабдуваат. Со посебна наредба на полицијата, беше ограничено движењето помеѓу селата и помеѓу селата и градот. Посебно опремени воени единици (ловечки чети) постојано крстосуваа по селата во подножјето на планините Пелистер и Бигла. Сите овие и други репресивни мерки не дадоа сакани резултати. По редица неуспеси решиле да ги обноват поранешните обиди за уфрлување провокатор во партизанските единици. Во Бигла успеа да го заврбуваат Ташковски Томо-Музуло, пасивизиран партиски активист и да го наговорат преку поранешната врска да се пријави како доброволец за партизани.

Така Музуло доби задача од бугарската полиција да го открие каналот и луѓето кои работат во него помеѓу партиската организација во градот и партизанскиот одред. На провокаторот полицијата му даде одредени предмети што требаше да ги остави на одредени места како знак. Така, провокаторот со нова група партизани стигна на Бигла спроти акцијата во Кажани и не учествуваше во нападот. Тој истата ноќ ја искористи мешаницата и се врати во Битола. Поради небудноста на другарите кои работеле во каналот, партизанската група - во која беше и провокаторот - од врската беше пречкана пред селото Братимло и наместо да ја префрлат натаму врската, групата ја доведе во селото каде што ги пречкаа други партиски активисти и дури потоа заминаа натаму. Врската од селото Лера таа ноќ постапи на сличен начин. Овие грешки му овозможија на провокаторот не само да го открие каналот, туку да му се даде можност да види неколку истакнати партиски активисти. Се што виде и слушна на овој пат веднаш го раскажа на полицијата, која истиот ден стапи во дејство. Така, започна големата провала во III-реон - меѓу првите апсени беше и Цане Богданов, член на реонскиот комитет од с. Лера.

10. Одредот дента на 19 август преку патрола се поврва со Цане од селото Лера, кој ја прифати задачата да донесе храна на одредено место вечерта и од таму да го води одредот кон селото Лопатица, каде што беше планирана нова акција. Командант на одредот не знаеше оти тој ден претпладне Цане беше уапсен - по достава на провокаторот Музуло - и веднаш пуштен од кога прифати да работи за бугарската полиција. Истиот ден му се укажа шанса како полициски агент да изврши големо предавство и го доведе одредот "Даме Груев" на организирана заседа. Нокта на 19 август, одредот се доближи до закажаното место кај реката Шемница. На даден договорен знак, врската (Цане) не се јави. По малку чекање дел од патролата се врати и го извести командантот оти врската ја нема. Тоа се случило и другпат - поради блокада и други тешкотии - врската да не дојде. Затоа, нареди одредот да се симне кон реката, да ја мине и без водич да го продолжи патот. За тоа време на другата страна од реката Шемница беше притаена мошне јака бугарска заседа, која ја пропушти патролата зашто главна цел беше одредот. Кога одредот почна да ја минува реката, прво се слушна еден истрел, а потоа на одредот се урна жесток огин, шумата ечеше и речната долина вриеше како во пекол.

Интересно е речиси неверојатно е дека одредот од овој пекол се извлече без жртви, само еден партизан беше лесно ранет (Кочо). Како можело да се случи тоа делумно објаснување може да биде: одредот тргна кон реката претпазливо под сомнение дека нешто не е во ред, кога на нив се урна жестокиот огин, тие веќе беа ^(по првиот истрел) легнати веднаш, заштитени од големи камења со кои обилува секоја планинска река. Кога огнот стивна, а бугарите помислиле дека успешно ја завршиле работата, партизаните во неколку групи незабележливо се повлече од ова опасно место. Во првата група беа: Панде, Стево, Старејко, Томе и Јуноша кои преку месноста Глаште под селото Златари, се префрлија во Болнска планина. Втората група: Стив, Овчарот, Јордан, Бустрик, Малчик, Вет и Стерјо, заминаа на договореното место кај месноста Маликине под селото Златари-Ресенско. Третата група; Горче и Цветан заминаа за селото Подмочани. Другите: Кочо, Тубело,

Партиската организација од Лавци и Тодор Ангеловски-Строгов во овие непосредни подготовки за формирање нова партизанска единица има истакната улога. Ситуацијата беше мошне тешка - полицијата и војската беснееше во градот и околните села. Во услови кога беше забрането движењето меѓу градот и селата, како и меѓу селата - без посебна дозвола - беше многу тешко, ризично и дрско да се префрлат неколку групи илагалци, кои од разни страни доаѓаа кон Лавци. Лавчани, со помош од градот, оваа сложена и одговорна задача ја извршија навреме и безбедно. По формирање на четата "Сандански" се грижеа за нејзино снабдување, се дури четата беше до атарот на селото Лавци.

3. На 8 септември 1942 година, во коријата над селото Лавци - во присуство на Вера Ацева, делегат од ПК и Лазо Наџиповски, член на ОК - формирана е партизанската чета "Јане Сандански", која имаше 18 борци и тоа: Тодор Ангеловски - командир, Коста-зам, командир, Ванчо Пирке-Сермен - пол. комесар, Бено Русо-Коки - зам. пол. комесар, Мочош - комесар за снабдување, Никола Стефановски-Црнио, Анерси Пановски, Трајче Груевски, Павле, Димче Милевски, Добри, Кочо Чолаковски, Станко, Вендо Лазаревски, Насим Алба-Мики, Арон Арести, Петар Пупле, Непи Сотир, Брбевски-Ило, Крсте Самарковски, Тунело и Шанде Јовановски од Никеполе. Сите беа вооружени со пушки, секој имаше една до две рачни бомби, десетина пиштоли и еден пушкомитралез - француска марка Шоша. По неколку дена во четата тој ден новы партизани - Мордехај Нахмијас-Лазо од Битола.

Партизанскиот логор се наоѓаше во густа лескога шума над Лавци - местото беше толку блиску до градот што партизаните наутро ја слушаа војничката труба од Битолската касарна. Снабдувањето со храна и други потреби се вршеше преку партиската организација во Лавци. Неколку пати се случи четата да остане ден и повеќе без храна - поради засилена активност и блокади на бугарската полиција и војска на тој терен. Околку логорот често доаѓаа селани да сечат дрва. Дури работела тие, партизаните не смееја да се движат, ниту гласно да

2. Мордехај Тодоровски - Сандански
3. Трајче Груевски - Сандански

12. На целото Болно одредот "Даме Груев" престојуваше до 11.09. Во текот на денот преку партиската организација одредот беше известен дека партизанскиот логор е откриен од полицијата. Вечера одредот го напушта логорот и преку селот Изиште се префрли кај Кривенската корија во месноста Курјак. На 12 септември околината на селото Болно наполно беше блокирана. Бугарската полиција по цверското мачење и терот над населението од селото Болно, успеа да го открие местото каде што беа засолнети Стив и Мите. На посоченото место бугарите концентрираа јаки сили од полиција и војска. Во нерамна борба, тука загинаа двата народни хероја. Во Битолско-Преспанскиот крај и пошироко, оваа тажна вест болно и тешко ја примија ^{и посебно} партизаните од одредот Даме Груев и четата Сандански.

Со убиството на Стив и Мите, НОБ од Битолско и од Преспа претрпе ненадоместлива загуба. Тие својата младост и интелектуална знадареност и револуционерен и ентузијазам целосно го посветија на НОБ за ослободување на Македонија од вековното ропство. Стив и Мите со своите светли ликови, со својата храброст и уметност во раководењето со НОД, делуваша инспиративно и преставуваа душа на партиската организација и партизанскиот одред - секој од нив со својот талент и на свој начин. Оваа голема загуба и признание што тие ја оставија долго време се чувствуваше во одредот Даме Груев и четата Сандански. Ова влијаеше и вра состојбите што партизаните ги доживуваа есента 1942 година.

13. Од 12 до 15 септември, одредот остана кај месноста Курјак, потоа заминува за Грнчки рид и се смести на северната страна под нивјето Божиној помеѓу селата Кривени и Влатари. На ова место одредот е задржан до 20 октомври 1942 година и ва цело ова време, вреќа се одржуваше преку пријатели и роднини ^{и симпатизери на НОБ} преку нив се снабдуваше и со храна која беше нередовна и многу оскудна. Тоа беа многу тешки денови на одредот. Повеќе од 40-дена селата од источната и западната страна на планината Бигла, беа наполно блокирани од бугарската војска и полиција. Поголеми колични храна неможеа да се изнесат од

селата, храна можеше да се обезбеди само преку овчари, во многу мали колични, дополнително снабдување со компир се вршеше од блиските ниви.

На 26 септември (сабота) е испратена ^{7P}партола (кај Соколовски Крсто и Лутоски Пецо) да се кповрзат со Ристо Јосифовски - анџијата на Балечки ан. И преку него се обидоа да воспостават врска со МК КПЈ на Битола. Патролата се поврза со Ристо и му предаде писмо од Штабот на одредот за членот на Месниот комитет Гога Георгиевски. Следната вечер патролата пак се средна со Ристо кој донесе писмо од МК - 20-илјади лева и едно рало чевли. Потоа патролата се врати на Бигла во логорот. Од писмото одредот разба за собирање на поголема група партизани на Пелистер и тешката состојба на Крушевскиот партизански одред. Во писмото беше закажана нова средба по една недела, во точно определено време и на закажано место отиде друга патрола во состав: Панде, Старејко и Малчик. Меѓутоа, врска од МК на Битола не дошла - не дојде ни утредента. Така се прекина ова краткотрајна врска на одредот Даме Груев со МК на Битола.

14. Во почетокот на октомври е испратена патрола (Веслиевски Наум, Гавро Пановски, Соколовски Крсто и Трајчевски Мите), да го извиди околниот терен, кога дошле кај местото Присој северно од Златари, со поглед видоа од праецот на Златари две колонии бугарски војници кои одеа една во правец на месноста Беличец, а другата кон месноста Горни Синедол. Потоа патролата се врати и одредот се распореди за кржна одбрана ако биде откриен. Борците останаа на позицијата до 16-часот, но војската не успеа да ги открие. На 10-октомври повторно беше испратена патролата за селото Слепче (Спировски Илија, Трајчевски Мите и Лутоски Пецо), за да воспостави врска со МК на Битола и овој обид остана без конкретни резултати. На 16-октомври политичкиот комесар Горче, поради болест е испратен во село Курбиново-Преспа, во придружба на Соколовски Крсто и Кусокоски Коста. По два дена другарите од придружбата се вратија во одредот. На 20-октомври одредот го напушти логорот кај Грнци рид и следниот ден стигна над селото Сопотско.

АКЦИЈАТА ВО СОПОТСКО И ПОДЕЛУВАЊЕ
НА ОДРЕДОТ ВО ТРИ ГРУПИ

15. На 22 октомври одредот Даме Груев, влезе во селото Сопотско, каде што одржа митинг и се снабди со храна. Не беше доволно внимателен и така дозволи да биде изненаден од бугарската војска која будно го контролираше теренот на Горна Преспа. Во борбата која почна, загина борецот Георгиевски Стерјо од Битоа. При повлекувањето од селото, одредот се подели во три групи: Првата: Илиевски Илија - Цветан, Кусакоски Коста, Мешулан Виктор-Бустрик и Илиевски Славе, заминаа за Подмочани - Преспа, каде што се најдоа со комесарот Горче; втората група се префрли во месноста Курјак-Кривени (Спировски Илија, Димитровски Круме, Љутовски Пецо и Јовановски Илија), каде што останаа до 27-октомври, а потоа се префрлија во селата: Подмочани-Гричари; третата група се префрли на Бигла, кај месноста Слива (Василевски Наум, Сokolовски Крсто, Трајчевски Мите, Наумовски Јордан - Калчо, Пановски Гавро, Тодоровски Ристо и Глобочки Ристо). Во текот на ноември, Пановски Гавро и Тодоровски Ристо, заминаа за Битола и се вклучија во четата Санџански. А Калчо, Илиевски Славе, и Глобочки Ристо заминаа за селото Подмочани и се состанаа со првата и втората група. На просторот Подмочани-Гричари - и Курбиново се собраа 11-партизани. Беа направени планови за борбено дејствување на оваа не ~~малка~~ група партизани, но до тоа недојде поради следните причини: во организиранiot атентат на Трајко од Подмочани, несреќно загина партизанот Кусакоски. Глобочки падна во затвор, Стево се засолни во село Кривени, Томе и Милчик се засолнија во село Слепче. Третата партизанска група, која остана над село Златари (од 26-октомври до 26 декември 1942) во овие два месеца разви широка политичка активност, меѓу симпатизерите на НОД во селото Златари кои по објавувањата на бугарската војска и по жестокиот терор на кполицјата беа сериозно заплашени. Одредот Даме Груев, во ноември и во првата половина на декември 1942 година, ги преживуваше, своите најтешки денови - грчевито се бореше за гол опстанок.

Наша

107 есе 19
декември

декември

15.-

ПОВРЗУВАЊЕ СО АЛБАНСКАТА ПАРТИЈА И ПРЕФРЛИВАЊЕ
НА ОДРЕДОТ ВО МАКЕДОНСКИТЕ СЕЛА ПОД АЛБАНИЈА

16. Во првата ~~наша~~ половина на декември политичкиот комесар Горче со Панде, Цветан, Бустрик и Калчо (ова беше останато од 11 колку беа) од село Подмочани се префрлија за село Покрвеник. Овде беа прифатени од Мите Трпневски и сместени во Пештерата над селото. Во втората половина на ноември, одредот ^{преку партиска врска} се поврза со албанската партија во Корча. Врската е воспоставена преку партизанот Мичо, припадник на одредот Даме Груев, кој во очајничко барање излезот од тешката ~~наша~~ положба, привремено беше сместен кај роднините во село Ковско. Оттука Мичо, преку Јордан Тасевски (партиска врска) се поврза со партизанската организација во село Глобочани (Албански дел на Преспа) и со нивна помош, заминува за Корча. Албанските другари, од околинскиот партиски комитет и ако под ненормални околности, Мичо сепак го прифатија и побараа од него да напише писмо до политичкиот комесар Горче, веднаш да дојде во Корча на договор.

17. На 17-декември 1942 во пештерата над Покрвеник, Горче го прими писмото од Мичо и по консултација со Мите Трпневски веднаш се подготви и слезе на патот да пати прво превозно средство за Корча. Го фати автобусот кој сообраќаше од Царев двор за Корча, поради јавката мораше да слезе близу селото Глобочани, каде што преку Панде -Комито, се поврза со Томе-претседателот на селото од кого доби: јавка, нова лична карта и придружба Илија-учителот. На 18-декември Горче дојде во Корча со камион и веднаш се јавува на врска кај Илија Будински-фурнација (секретар на Градскиот комитет).

Состанокот со другарите од околинскиот комитет во Корча се одржа на 19-декември и на него е направен договор за престој на одредот "Даме Груев" во албанскиот дел на Преспа. (МАКЕДОНСКИ СЕЛА). Македонските партизани добија полна слобода во своето дејствовање на овој простор. На одредот му беше ветена секоја помош и поддршка во дејствувањето. Веднаш потоа Горче, со посебен курир упати писмо до Пандета (зам.полит.комесар) во кое го известува за постигнатиот договор и побара веднаш да се известат Овбарот и сите заедно што побргу да се префрлат на албанскиот дел на Преспа. (МАКЕДОНСКИ СЕЛА).

18. На 23 декември 1942 година, заменикот на и полит. комесар Панде, испрати писмо до командантот Овчар на Бигла, со кое го извести за постигнатиот договор и бара неговата група да се префрли за Покрвеник. На 26 декември партизката група од Бигла (Овчарот, ^{дан} Јордан, Старејко и Стево) по лошо време и голем снег, тргна преку селата: Јанкоец, Волно, Евла и изутрината на 27 декември стигна во селото Покрвеник. Тука ги пречека членот на Реонскиот комитет Трпевски Мите и преденија во неговата шевна. Вечерта се поврзаа со партизанската група сместени во пештерата и сите заедно, предводени од Митрета, заминаа иза селото Коњско. Овде стигнаа на полноќ и се сместија во напуштената гранична караула над селото. *НА ПИЈАТОТ ЗА С. КОЊСКО ГРУПАТА ПАРТИЗАНИ ДИМЕ БЕ ВО С СТЕШЕВО ИМАШ СРЕДБА СО ПАРТИСКИТЕ АКТИВИСТИ И ЛЕ СНАБДЕНИ СО ВРАНА.*

Тука одредот остана до крајот на 1942 год. За тоа време разви широка политичка и партиска активност. Во селото Коњско е формиран народноослободителен одбор прв во Македонија во состав: претседател Иван Тасевски, секретар, Јордан Тасевски и членови Живко Ѓоргиевски и Тодор Петровски.

19. Ноќта на 31-декември, одредот со чунки од Коњско се префрли во македонското село (под Албанија) Глобочани и тука ја пречека новата 1943 година. На 2 јануари, одредот предводен од Мичо и Абдула (синот на оцата од селото Прогон), преку селото Пустец, заминува за селото Прогон, каде што на одредот му се приклучи и комесарот Ѓорче кој допатуваш од Корча. Одредот тогаш имаше 10 партизани и тоа: Овчарот, Ѓорче, Панде, Јордан, Старејко, Стево, Мичо, Калчо, Вустија и Цветан. Во селото Прогон одредот остана неколку дена и беше сместен во куќата на Лефтер, командир на илегална борбена единица во селото.

Од 7 јануари 1943 год. до средината на февруари, одредот вршеше акции низ македонските села во албанскиот ден на Преспа: Леска, Церје, Зрноско, Пустец, Шулин, Глобочани и др. На овој простор, одредот разви широка политичка и пропагандна активност, држани се митинзи и е вршена популаризација на НОП и на партизанската борба против окупаторот и домашните предавници. Во селото Пустец, голема количина на

пченика, собрана од беговите, беше поделена на селаните. Како резултат на таквата интензивна активност четири нови партизани од овие села му се приклучија на одредот.

II

ФОРМИРАЊЕТО И БОРБЕНИОТ ПЛАН НА ПАРТИЗАНСКАТА ЧЕТА "ЈАНЕ САНДАНСКИ", ФОРМИРАЊЕ И ПОДГОТОВКА НА ОДРЕДОТ ЗА АКЦИИ

1. По акцијата во селото Кажани и среќното излекување од бугарската заседа, одредот "Даме Груев" ја загуби врската со битолската партиска организација. Бугарската војска и полиција презеде жестока офанзива, проследена со масовен терор и апсења, особено во третиот партизански реон (Битолско) и горна Преспа. Ова станува во време кога битолската партиска организација ги вршеше последните подготовки за реализација на поранешната ориентација за бројно и оперативно јакнење на одредот "Даме Груев" за формирање на втората чета. Во конкретната ситуација, таква идеја не беше можно да се оствари. Истовремено проблемот на голем број илегалци бараше итно решение. Така и дојде до одлуката привремено да се формира посебна партизанска единица на Подметер.

2. Во првите денови на септември 1942 год. над селото Лавци-Битолско во коријата се собраа поголема група улегалци префрлени од Битола, меѓу кои беа и другарите: ^{Заре Велковски} Коста, ^{Ванчо Банчиоски и Ванчо Поповски-Шуче} Ванчо, ^{Кочо и Фунел} Кочо и Фунел, кои беа во одредот "Даме Груев". Со оваа група, на ова место беше префрлено потребното оружје и друга опрема. По неколку дена, од градот тргнаа уште две групи: во првата беа Вера Ацева, Ванчо Прке и Лазо Хаципоповски, а во втората; Бено Русо, Арон Аруести и Нисим Алба. Истиот ден од селото Нижеполе тргна и третата партизанска група во која беа: Димче Милевски-Добри, Вандо Лазаревски, Кочо Чолаковски, Станко и Панде Јовановски. Сите овие групи според предходен договор, тргнале кон селото Лавци, на периоди од еден до два дена. Пред селото ги чекаше врска која ги спроведуваше во импровизираниот логор.

Турениот со 1. Пецо Георгиевски - Тетевцуоски
2. Мержој Тодоски - Савро
3. Трајце Саво Јовановски

80/0/80

Секретар одредот во Лавци

зборуваат. На ова место и во такви услови, со голем ризик, четата остана повеќе од еден месец. Покрај сето ова, во овој импровизиран логор се одвиваше мж интензивен живот и сестран активност - главно ноќе од воена обука, патролна и стражарска служба, преку интензивна идејно-политичка активност, до читање поезија и прикажување на скечеви.

ОДВОЈУВАЊЕ ГРУПА ПАРТИЗАНИ ЗА ОДРЕДОТ
"ДАМЕ ГРУЕВ" И НИВНО СТРАДАЊЕ

4. Во формирањето на четата "Сандански" учествуваше Трајан Белев-Гоце, член на обласниот штаб, кој ја одржуваше врската помеѓу одредот "Даме Груев" и битолската партиска организација. Кога ги информира другарите за состојбата на одредот "Даме Груев", тој побара од штотуку формираната чета "Сандански" една група да се издвои за зајакнување на одредот "Даме Груев". Предлогот беше прифатен и Гоце истиот ден навечер, со група од пет нови партизани, тргна за Преспа. Во групата беа: ^{МИСЛИН НАЧИН - АРГОН} Мики, ^{ДАЗАР ПЕЛОВИЌ} Вандок, ^{ЈОАНОВСКИ} Панде од с. Нижеполе и ^{ГОДИНА} Гокано од Битола. ^(се помина во р-тан)

Оваа партизанска група не стигна во одредот "Даме Груев". Кога групата стигна во близината на селото Лера, преку денот, се засолни во коријата да се одморат. Во тоа време по доаѓањето Гоце се поврза со Цане, членот на револуционерниот комитет (тогаш уште не се знаеше за неговото предавство) од кого побара да го информира за состојбата на теренот и да набави храна за партизанската група. Цане од кога му кажа дека на теренот се вршат апсења и дека, положбата е мошне тешка, вети оти ќе ја донесе потребната храна. Потоа отидол кај полицијата во Кажани, од која добил задача да и однесе на партизанската група јадење, а со храната ќе им однесе и више ракија што полицијата ќе ја подготви (отров). Поучени од искуството, не им беше доста што знаеја точно каде е групата, колку брой и дека се неискусни, сепак, им беше потребно барем да ги зашеметат пред да ги нападнат. Кога групата беше нападна - без голема борба, бргу соопладана - Гоце и Мики беа на извидување на спротивната страна, па така се

Удоволство ја имаме
месец август

20.-

најдоа надвор од обрачот. Вендо, иако тешко ранет и зашеметен успеа да се извлече, Ароести беше убиен, а Панде и Гокано фатени. Истиот ден Вендо се најде со Гоце и Мики, кои му помогнаа да се префрли до с. Нижеполе, од каде што преку врска се префрлија во Преспа - под италијанска окупација.

ФОРМИРАЊЕ САМОСТОЈНА ПАРТИЗАНСКА ГРУПА НАЦ СЕЛОТО КАНИНО

5. На 19 септември 1942 година дојде до голема провала во партиската организација во селата југоисточно од градот Бистрица, Породин, Канино и Велушина. Оние кои го избегнаа апсењето, преминаа во илегалност и тоа беа први партизани од овие села: Петар Нешковски-Пјер и Васил Бошевски од с. Канино. Потоа, паднаа во илегалност и им се приклучија Петре Новачевски од с. Породин, Блажо и Ристо Трпеновски од с. Велушина, Никола Тодоровски-Канински од Битола, Насе Гецовски од с. Канино и Алексо Мусалевски од с. Грешница. Оваа партизанска група сама се дооружа и се засолни во Канинската корија и оттука Пјер (кој како член на реонскиот одржуваше врска со МК) тргна за Битола за да се поврзе преку МК со партизанската единица, формирана над Лавци. Ситуацијата во градот беше мошне тешка и не успеа да воспостави врска. Оваа партизанска група на теренот Канино-Велушина-Грешница, дејствуваше како самостојна борбена група до почетокот на декември, кога на овој терен се префрли четата "Б Сандански" на патот за Леринско и тогаш влезе во нејзиниот состав.

Оваа партизанска група беше составена од возрасни фамилијарни домаќини. Сите беа членови на КПЈ. Канински беше организатор на НОП во овој крај и неоспорен авторитет кај селаните и во партиската организација. Преку него и другите партизани кои зимата ја минаа во Леринско, партиската организација на Битола се поврза со партијата во Лерин и со тоа е поставена основа за создавање партизанска база во Леринско.